

DERS NOTLARI

SINIF İÇİ ETKİNLİKLER

8

T.C. İNKILAP TARİHİ VE
ATATÜRKÇÜLÜK

İTA.8.2.7.

BÜYÜK MİLLET
MECLİSİNE KARŞI
AYAKLANMALAR

"Bu eser telif hakları gereği ticari amaçlı kullanılamaz."

BÜYÜK MİLLET MECLİSİNE KARŞI AYAKLANMALAR

BMM'nin açılmasını kendi gelecekleri için bir tehdit olarak gören **İtilaf Devletleri**, **azınlık gruplar** ve **Damat Ferit Hükûmeti**, halkı Millî Mücadele hareketini yürüten Meclise karşı kışkırtarak isyanların çıkmasında etkili olmuşlardır.

Meclise Karşı Çıkan Ayaklanmaları Etkileyen Durumlar Nelerdir?

- İstanbul Hükûmeti ve işgalcilerin Anadolu insanı üzerinde kara propaganda yapmaları, Millî Mücadele'yi destekleyenleri düşman ve asi ilan etmeleri.
- Anadolu insanının dinî duygularının istismar edilmesi.
- İşgaller karşısında tam bağımsızlığa olan inancını ve heyecanını kaybetmiş bazı çevrelerin manda ve himaye gibi fikirleri kurtuluş yolu olarak görmeleri.
- Bazı Kuvâ-yı Millîye liderlerinin düzenli ordunun kurulması sürecinde kişisel çıkarları nedeniyle devlet otoritesi altına girmek yerine başına buyruk hareket etmek istemeleri.
- Azınlıkların işgal devletlerinden destek alarak bağımsız devlet kurmak için çalışmaları.

İstanbul Hükûmeti Ayaklanmaların Etkisini Artırmak İçin Neler Yaptı?

- Şeyhülislam Dürriyade Abdullah Efendi'ye fetva yayımlattı. Fetvada Mustafa Kemal ve Millî Mücadele taraftarları vatan haini ve din düşmanı ilan edildi.
- Fetvalar İtilaf Devletleri uçaklarıyla tüm Anadolu'ya dağıtıldı.
- Mustafa Kemal ve arkadaşları hakkında İstanbul'da bir mahkemede idam kararı çıkartıldı.

Yorumlu-YORUM

Şeyhülislama fetva yayımlatılması İstanbul Hükûmeti'nin insanların dini duygularını kullanmak istediğini gösterir.

Yorumlu-YORUM

Fetvaların İtilaf Devletleri uçaklarıyla tüm Anadolu'ya dağıtılması İstanbul Hükûmeti ile İtilaf Devletlerinin birlikte hareket ettiğini kanıtlar.

İstanbul Hükûmeti'nin Çıkardığı Ayaklanmalar	Osmanlı Hükûmeti ile İtilaf Devletleri'nin Çıkardığı Ayaklanmalar	Azınlıkların Çıkardığı Ayaklanmalar	Bazı Kuvay-i Millîye Liderlerinin Ayaklanmaları
Hükûmetin Anadolu'daki otoritesini korumak	İşgal bölgelerine yerleşmek, Millî Mücadele'yi oyalamak, BMM güçlerini Boğazlardan uzak tutmak.	Bağımsız devletler kurmak	Düzenli ordunun komutası altına girmemek
Konya, Yozgat, Koçgiri, Çopur Musa, Cemil Çeto vb.	Anzavur isyanı Kuvâ-yı İnzibatiye (Halifelik Ordusu)	Rum ayaklanması Ermeni ayaklanması	Çerkez Ethem Demirci Mehmet Efe

Bu ayaklanmaların amacı; Mustafa Kemal'i ve onun gibi düşünenleri ortadan kaldırarak Türk milletini **lidersiz** bırakmak ve böylece **Millî Mücadele**'yi başarısızlığa uğratmaktır.

AYAKLANMALARA KARŞI ALINAN TEDBİRLER

Meclis, gerek İstanbul Hükûmetinin gerekse İtilaf Devletleri ve azınlıkların çıkardığı ayaklanmaları önlemek için ülke genelinde bazı önlemler aldı. Bunlar:

1. Ankara'da, **Rıfat (Börekçi) Hoca** başkanlığında bir araya gelen 150 din adamı Osmanlı Hükûmeti'nin fetvasını geçersiz kılacak bir karşı fetva hazırlamıştır.

Yorumlu-YORUM

"Anadolu Fetvası" adı verilen bu bildiriyle Osmanlı Hükûmeti'nin halkın dini duygularını sömürmesine engel olmak amaçlanmıştır.

2. **Hıyanet-i Vataniye Kanunu**'nu kabul edilmiş isyancıları yargılamak amacıyla **İstiklal Mahkemeleri** kurulmuştur. Ayrıca mahkeme üyeleri milletvekillerinden seçilmiştir.

Yorumlu-YORUM

Kanun çıkarılması TBMM'nin **yasama** yetkisini kullandığını gösterir. Uygulamaya koyarak **yürütme**, mahkeme üyelerini vekillerden seçerek **yargı** yetkisini kullanmıştır. (Güçler Birliği)

UNUTMAYINIZ: TBMM'nin isyancıları kanun çerçevesinde cezalandırması "hukuk devleti" özelliğinin göstergesidir.

3. Halkın doğru bilgilendirilmesi amacıyla **Anadolu Ajansı** kurulmuştur.

Yorumlu-YORUM

Anadolu Ajansı'nın kurulması ayaklanmaların bastırılmasında **basın-yayın** kuruluşundan faydalandığını gösterir. Ayrıca Milli Mücadele lehine **kamuoyu** oluşturulmak istenmiştir.

Anadolu Fetvası, Hıyanet-i Vataniye Kanunu, İstiklal Mahkemeleri ve Kuva-yı Milliye birliklerinin çabalarıyla isyanlar bastırılmıştır. Böylece TBMM, Anadolu'daki otoritesini güçlendirmiştir.

Ayaklanmaların Sonuçları Nelerdir?

- Meclisin gücünü yok edemese de işgal güçlerinin Anadolu'daki ilerleyişini kolaylaştırdı.
- Millî Mücadele sürecinin uzamasına, düşmanın yurttan atılmasının gecikmesine neden oldu.
- Düzenli ordunun kurulmasının bir süre gecikmesine, silah ve malzeme kaybına sebep oldu.
- Anadolu'da kardeş kanı dökülmesine neden olmuştur.

Düşman güçler ve içerideki destekçileri, TBMM'yi devirmek ve Milli Mücadele'yi durdurmak için Anadolu'da karışıklık çıkarmaya çalışmışlardır. Ancak Türk milletinin birliği ve mücadelesi sayesinde bu ayaklanmalar bastırılmış ve TBMM'nin otoritesi güçlenmiştir.

Sınıf İçi Ölçme Etkinlikleri-1

A) Aşağıda verilen soruları cevaplandırarak kutucukları işaretleyiniz.

1	Ayaklanmaları çıkaran İstanbul Hükümeti yöneticisi kimdir?	☐ Ali Rıza Paşa	☒ Damat Ferit Paşa
2	Halkın doğru bilgilendirilmesi amacıyla hangisi kurulmuştur?	☒ Anadolu Ajansı	☐ Takvim-i Vekayi
3	Ayaklanmaları bastıran askeri güç hangisidir?	☒ Kuvayi Milliye	☐ Kuvayi İnzibatiye

B) TBMM'nin kendisine yönelik çıkarılan ayaklanmaları bastırmak için aldığı aşağıdaki tedbirlerin öncelikle hangi alanla ilgili olduğunu eşleştiriniz.

1.

ASKERİ

2.

HUKUKİ

3.

DİNİ

4.

SİYASİ

5.

BASIN-YAYIN

2

İşyanları bastırabilmek amacıyla Hıyanet-i Vataniye (Vatana İhanet) Kanunu çıkarıldı.

1

İşyancıların üzerine Kuvayı Milliye birlikleri gönderildi.

4

Osmanlı hükümeti ile tüm ilişkiler kesildi.

3

Ankara Müftüsü Rıfat Efendi'den Millî Mücadele'yi destekleyen fetva alındı.

5

Halkın doğru bilgilendirilmesi amacıyla Anadolu Ajansı kurulmuştur.

C) TBMM'nin ayaklanmalar karşısında aldığı tedbirler meclisin hangi yetkileri kullandığını göstermektedir?

Hangi Yetki	
YARGI	Üyeleri milletvekilleri olan İstiklâl Mahkemeleri kurularak, ayaklananlar bu mahkemede yargılandı.
YASAMA	Meclis tarafından ayaklananlarla mücadele etmek amacıyla Hıyanet-i Vataniye (vatana ihanet) Kanunu çıkarıldı.
YÜRÜTME	Mecliste çıkarılan Hıyanet-i Vataniye Kanunu zaman kaybetmeden uygulamaya konuldu.

YASAMA

YÜRÜTME

YARGI

Merkezî Sınava Yönelik Örnek Sorular (MEB)

1. 23 Nisan 1920'de açılan TBMM; ulusal bağımsızlığı öngördüğü için İtilaf Devletleri'ni, ulusal egemenliği öngördüğü için de Osmanlı yönetimini rahatsız etmiştir. Bu rahatsızlıktan dolayı İstanbul Hükûmeti ve İtilaf Devletleri, Türk halkını TBMM'ye karşı kışkırtmış; bu da Anadolu'nun dört bir yanında isyanların çıkmasına neden olmuştur. Bu isyanlar yeni kurulan TBMM için bir otorite sınavı olmuş ve sonuçta TBMM, ayaklanmaları bastırmayı başarmıştır.

Buna göre;

- I. TBMM'yi yıpratmak için girişimlerde bulunulmuştur.
- II. Ayaklanmaların bastırılması TBMM'nin otoritesini sağlamlaştırmıştır.
- III. İstanbul Hükûmeti ve İtilaf Devletleri TBMM'nin karşısında yer almıştır.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I.   B) I ve III.   C) II ve III.   **D) I, II ve III.**

2. Büyük Millet Meclisinin, iç ayaklanmaları bastırmak ve otoritesini kabul ettirmek için aldığı tedbirlerden bazıları şunlardır:

- Halkı, Millî Mücadele konusunda doğru bilgilendirmek için Anadolu Ajansı'ndan ve bazı gazetelerden yararlanıldı.
- Ankara müftüsü Rifat Börekçi ve birçok müftü tarafından Millî Mücadeleyi destekleyen fetvalar yayımlandı.
- Hıyanet-i Vataniye Kanunu çıkarıldı.
- Asker kaçaklarını ve isyancıları yargılamak için üyeleri Meclis içinden seçilen İstiklâl Mahkemeleri kuruldu.

Bu tedbirlerle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Basın yayın kuruluşlarından yararlanılmıştır.   B) Millî bilinç uyandırılmaya çalışılmıştır.
- C) Din adamlarından destek alınmıştır.   **D) Güçler ayrılığı ilkesi uygulanmıştır.**

3. Misak-ı Millî kararlarından sonra Mebusan Meclisi kapatıldı ve İstanbul işgal edildi. Bu durum üzerine vatanın bütünlüğünü korumak ve ulusun egemenliğini hâkim kılmak amacıyla Mustafa Kemal önderliğinde Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) açıldı. Ancak TBMM, Anadolu'nun birçok yerinde çıkan ayaklanmaları bastırmak, varlığını ve otoritesini kabul ettirmek amacıyla Hıyanet-i Vataniye Kanununu çıkardı. Bununla birlikte İstanbul hükûmeti, Büyük Millet Meclisinin Anadolu'ya hâkim olmasını engellemek için halkın manevi duygularını kullanarak ayaklanmalar çıkarmaya devam etti. İtilaf Devletleri de bu ayaklanmaları destekleyerek Anadolu'daki işgalleri kolaylaştırmak istedi.

Buna göre TBMM, "Hıyanet-i Vataniye Kanunu'nu" çıkarmakla aşağıdakilerden hangisini amaçlamış olabilir?

- A) İstanbul hükûmeti ile uzlaşıp ikili yönetime son vermek
- B) Mebusan Meclisinin yeniden toplanmasına zemin hazırlamak
- C) Kendisinin, Türk ulusunun tek temsilcisi olduğunu kabul ettirmek**
- D) Misak-ı Millî'yi diplomasi yoluyla İtilaf Devletleri'ne benimsetmek

T.C. İNKILAP TARİHİ ve ATATÜRKÇÜLÜK

8. SINIF

Mustafa PETEK

Değerli Arkadaşlarım;

Alanımıza katkı sunmak, öğrencilerimize destek olmak ve öğretmen arkadaşlarımızın öğretim süreçlerini verimli kullanmalarını sağlamak amacıyla hazırlamış olduğum tüm çalışmalara "SosyalKampüs" instagram sayfasından ulaşabilirsiniz.